

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE)

nve@nve.no

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
201904895-13	Matilde Anker og Erlend Bjerkestrand		Martin Eggen	17.01.2020

Skorveheia vindkraftverk – høringsvar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF). Høring av konsesjonspliktige endringer, detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan, samt søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse for nettilknytning.

NOF takker for muligheten til å avgi vårt høringsvar. Vi må be om at helheten i vårt høringsvar tas hensyn til. Konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk er gitt på feilaktig grunnlag, der kunnskapsgrunnlaget ikke imøtekommer kravene i naturmangfoldloven, innkomne opplysninger i hørings- og klagesaker ikke er tilstrekkelig vurdert og der man har lagt gale premisser for konklusjoner. Vi ber om at NVE vurderer hele spekteret av momenter, og ikke bare det NVE selv mener er aktuelt for MTA, detaljplan for vindkraftverket og konsesjonspliktige endringer. Viktig, innspilt og tilgjengelig kunnskap er neglisjert eller åpenbart vurdert feil i forbindelse med tidligere konsesjonsvedtak. Dette må spesielt få konsekvenser for søknad om utsatt igangsettelsesfrist.

Feil i kunnskapsgrunnlaget

NOF vil med dette peke på alvorlige feil og mangler i kunnskapsgrunnlaget for å vurdere påvirkningen på fugl, jf. naturmangfoldlovens §§ 8-10 og 12. Skorveheia vindkraftverk fikk endelig konsesjon etter en klageavgjørelse i Olje- og energidepartementet (OED) 30. april 2015. Her er det, i likhet med NVEs behandling av saken, en rekke feilslutninger og gal bruk av naturmangfoldlovens krav til kunnskap. NVE og OEDs konklusjon om at vindkraftverket trolig vil være i begrenset konflikt med hubro og rovfugltrekk er det åpenbart ikke dekning for. Undersøkelser tilknyttet arbeidet med MTA-planen bekrefter dette, og vi merker oss at undersøkelsene tilknyttet realisering av prosjektet er mer omfattende enn dem som ledet til konsesjonsvedtaket. Når konklusjonen i konsesjonsvedtaket bakes inn i generelle bemerkninger om at samfunnsnyttene er større enn ulempene, uten at det foreligger klare kriterier for avslag, er grunnlaget lagt for en konsesjon som er kraftig på kollisjonskurs med naturhensyn og kravene i naturmangfoldloven.

Undersøkelsene knyttet til den opprinnelige konsesjonsbehandlingen dreier seg om registreringer fra én befaring (én dag) høsten 2008, samt en befaring 13.11.2013 (hubro). Det er senere gjort noen registreringer av hekkende fugler sommeren 2019 (to dager), og man fikk telt rovfugler enkelte dager høsten 2019. Selv om vi er kjent med NVEs praksis om å hovedsakelig basere seg på eksisterende kunnskap, uansett om denne er sterkt mangelfull, anser vi kunnskapsgrunnlaget ved Skorveheia som ikke tilfredsstillende etter naturmangfoldloven.

Hubro

Til tross for at det er påvist minst én hekkelokalitet for hubro (sterkt truet, EN) i planområdet (beskrevet i den opprinnelige konsekvensutredningen), er ikke dette hensyntatt.

Tilleggsutredninger for naturmangfold fra 2013¹ slår fast at konsesjonen er i strid med regionale og nasjonale forvaltningsmål for arten: *Med grunnlag i bestandsanslaget for fylket vil det ene territoriet ved Skorveheia utgjøre fra 2 – 10 % av fylkets hekkebestand av hubro*. Hubro var tidligere en utbredt og vanlig art over hele landet. Nå er den sterkt truet (EN) og har en egen handlingsplan. Bestandsutviklingen er negativ flere steder, også i Agder, jf. opplysninger i tilleggsutredningen. Hubroen er et godt eksempel på hvordan NVE gjennom flere år har samt kunnskapsmangel rundt habitatbruk, effekt på byttedyr og forstyrrelser kommet utbygger til gode, samt bagatellisert risikoen for kollisjoner.

Vindkraftverk må ikke legges i områder med hubro. Undersøkelser utført av Ecofact på Høg-Jæren viser at hubroens jaktområde varierer mellom 20 – 30 km² i hekketiden, og mellom 42 – 66 km² utenom hekketiden². Behovet for jaktterreng kan tidvis være over 60 km². Gjennom NOFs telemetristudier i Agder har vi funnet et gjennomsnittlig hjemmeområde på 53 km² for hekkende hubroer i sen hekkeperiode og i perioden etter ungene er flygedyktige. Ett av individene hadde et hjemmeområde på hele 115 km² (Heggøy mfl. *in prep*). Flere av hubroens viktigste byttedyr er særlig utsatt for kollisjoner og/eller fortregning ved etablering av vindkraft (vadere, ender, hønsefugl). Det er derfor grunn til å tro at en vindkraftverk kan presse ut et hubropar, og i hvert fall føre til utsatt kollisjonsfare og nedsatt hekkesuksess, selv ved en viss avstand til hekkeplassen.

Kollisjonsfaren for hubro er systematisk bagatellisert av energimyndighetene, også i denne saken. Nye internasjonale rapporter viser et annet bilde: «The killing risk for eagle owls at wind power plants has proven to be very high, which has become evident by the number of dead birds found»³. I den naturfaglige utredning i tilknytning til Fosen vindkraftverk i Trøndelag skrives det: *NVE legger til grunn i sine konsesjonsbehandlinger at hubro er lite kollisjonsutsatt mot vindturbinene fordi den flyr lite og lavt sammenlignet med for eksempel havørn. Det er nå dokumentert at flere titalls hubroer er drept av vindmøller i Europa* (Langgemach & Dürr 2013). *Flukthøyden kan godt være 100 m over bakken, og hubroen utnytter oppdriften i luftmassene* (Sitkewitz 2009, Baumgart 2011)⁴. I en publisasjon fra 2015 refereres det til 34 vindturbindrepte hubro til sammen i Tyskland og Spania.⁵

Ecofacts rapport 683 om konsekvenser for fuglelivet ved endret utbyggingsløsning (2019) konkluderer som tidligere at det er sannsynlig at planområdet inngår i et hekketerritorium for arten. Funn av fjær av arten inne i planområdet sommeren 2019 vitner om at arten fremdeles bruker området. Ecofact setter derfor verdien av området til stor, og legger en etter vår mening riktig verdisetting til grunn ved at hekketerritoriet vektet skjønnsmessig til samme verdi som en reirplass. Det planlegges nye lyttinger vinter/vår 2020 for å forsøke å avdekke hvor en eventuell hekkelokalitet befinner seg, og slik øke kunnskapsgrunnlaget. At det ikke ble registrert roping i 2019 må ikke tas til inntekt for at hubroen ikke hekker ved Skorveheia. Hubroer lever lenge og reproducerer sjelden hvert år. Hubroen kan veksle mellom ulike

¹ Tilleggsutredninger på naturmangfold for Skorveheia vindkraftverk, 8. november 2013, Toralf Tysse

² Oddane, B., Undheim, O., Undheim, O., Steen, R. og Sonerud, G. A. 2012. Hubro *Bubo bubo* på Høg-Jæren / Dalane: Bestand, arealbruk og habitatvalg. Ecofact rapport 153

³ Eagle Owl and Wind Power Plants – Findings, assumptions and conclusions, V.W. Breuer & al, January 2015

⁴ <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/handle/11250/274164>

⁵ LAG VSW (2015) Recommendations for distances of wind turbines to important areas for birds as well as breeding sites of selected bird species (as at April 2015). *Berichte zum Vogelschutz*, 51, 15-42

reirplasser innenfor et territorium. Det er dokumentert fra Norge at reirplasser for hubro kan brukes gjennom flere tusen år⁶.

Rovfugltrekk

Rovfugltrekket ved Mønstermyr er omtalt i NOFs rapport *Conservation status of birds of prey and owls in Norway*⁷. Her skrives det: *Omfattende trekkteellinger ble utført på Mønstremyr i Flekkefjord i årene 1990 – 1994. Disse tallene ble sammenlignet med observasjoner av trekkende rovfugler andre steder i Norge, i tillegg til tellinger fra Blåvands huk i Danmark og Falsterbo i Sverige. Resultatene indikerer en vestlig forskyvning av trekket som normalt går lenger øst, f. eks. via Falsterbo, når vinden kommer fra nord-nordøstlig sektor. Arter med sørvestlig trekkroute er spesielt tallrike, som myrhauk, hønehauk, spurvehauk og tårnfalk. Antallet trekkende rovfugler på Mønstremyr, spesielt spurvehauk, samsvarer med observert trekk mot sørvest ved Mølen, med en forsinkelse på ca. fire timer. Dette kan tyde på at spurvehauker fra Mølen fortsetter i sørvestlig retning langs kysten, og svinger mot nordvest når de passerer Lindesnes i sør. Disse fuglene kan muligens krysse Nordsjøen vest for Mønstremyr og den norske sørvestkysten. I norsk sammenheng er antall trekkende rovfugler på Mønstremyr ganske høye for flere arter. Gjennomsnittlige årlige ind. i parentes: myrhauk (82), hønehauk (116), spurvehauk (1 771), kongeørn (18) og tårnfalk (508). Det må presiseres at trekkteellinger på rovfugl er gjennomført samtidig som Mønstermyr har vært en ringmerkingslokalitet. Bemanning har vært sterkt begrenset og i mange tilfeller bemannet med kun en person. Prioritet har vært knyttet til ringmerking. I tillegg har det vært under 50% belegg i trekkperioden.*

Rovfugltrekket ved Mønstermyr er en del av et større rovfugltrekk som konsentreres på Høg-Jæren og Sørvestlandet. Antallet varierer mellom år, samtidig som fuglenes bruk av området også kan påvirkes av lokale vær- og vindforhold. Den nevnte rovfuglrapporten fra NOF beskriver trekket avdekket på Høg-Jæren slik: *Lignende overvåkning som på Mønstremyr har blitt utført i sørlige deler av Rogaland, hovedsakelig i sørlige deler av Hå kommune, mellom 2004 og 2009. Dette førte til at et omfattende rovfugltrekk ble dokumentert, og området er sannsynligvis et av de viktigste for trekkende rovfugler i Norge. Antallet rovfugler registrer i Rogaland er betydelige, med minimum estimert 3 000 – 4 000 rovfugler trekkende over området i september. Det viktigste området ser ut til å være nordlige deler av Egersund kommune, sørlige deler av Hå kommune og også store deler av Bjerkreim kommune. De mest tallrike artene i området er spurvehauk, tårnfalk, musvåk og vandrefalk. I tillegg er antallene av dvergfalk, fjellvåk og myrhauk høye, og antall observasjoner av vepsevåk og fiskeørn er påtagelig høye for denne regionen. Et gjennomsnitt på opptil 20 rovfugler per time synes å være det normale i august – oktober.*

Det er all grunn til å tro at tallene fra Mønstremyr har likhetstrekk med dem man kan forvente å finne ved Skorveheia. Mønstremyr ligger kun 1 km sørvest for planområdet. Konklusjonen om å gi konsesjon, slik det fremgår av OEDs avgjørelse i klagesaken, bygger opplagt på feilinformasjon. Denne feilinformasjonen kommer fra en uttalelse fra Fylkesmannen i Vest-Agder (2013), der det heter at *planområdet ikke er kjennetegnet av formasjoner som skulle tilsi termikk som kan føre seilende rovfugl opp i turbinbladhøyde*. Dette er en misvisende og lite kunnskapsbasert uttalelse. Som det står i konsesjonssøknaden fra 2008 (side 50): *Topografisk sett utgjør deler av planområdet en markert høyderygge i landskapet. Dette kan gi gunstige oppdriftsforhold for termikkavhengige fugler på sørsiden av høydedraget*. Det samme følges opp av den miljøfaglige utredningen fra Ambio (2008), side 21: *Topografisk sett utgjør deler*

⁶ <https://forskning.no/naturvern-partner-fugler/hubro-gjor-naturvern-vanskelig/275213>

⁷ http://www.birdlife.no/innhold/bilder/2014/01/29/2586/nof_rapport_12014.pdf

av planområdet en markert høyderygg i landskapet. Dette kan gi gunstige oppdriftsforhold for termikkavhengige fugler på sørsiden av høydedraget. Samtidig vil en slik høyderygg fungere som en ledelinje for trekkende fugler i området. Planområdets avstand til den ytre kystlinjen er såpass lang av kystbundne arter i liten grad vil benytte området. Lokale ornitologers observasjoner støtter opp under en slik situasjonsbeskrivelse. Mange av rovfuglene som blir sett på Mønstremyr har først flydd gjennom planområdet på Skorveheia.

I den nye rapporten fra Ecofact i 2019 i forbindelse med endret utbyggingsløsning⁸, skrives det at kunnskapsgrunnet vurderes å være bra/tilfredsstillende for hekkende fugler, men noe svakt for trekkende fugler. At Ecofact ikke klarer å bli enig med seg selv om hvorvidt tellingene på Mønstremyr er representative for Skorveheia, finner vi avslørende. En plass i rapporten skrives det at disse registreringene bare til en viss grad er representative for Skorveheia. Denne uttalelsen finner vi spekulativ. Ecofact legger til grunn at deler av trekket over Skorveheia har vært synlig fra tellepunkter som er benyttet ved Mønstremyr, men manglende gode telldata fra selve planområdet må ikke brukes som bevis for noe som helst. Senere i samme rapport skrives det derimot: *Det må imidlertid inntil videre legges til grunn at trekket som er avdekket (se Grimsby 1998) berører Skorveheia, og at artsutvalget vil være tilsvarende som er registrert under tellingene fra Mønstremyr. Flere informanter til denne rapporten opplyser at de ofte har sett overflygende rovfugler over planområdet om høsten. Dette skulle derfor indikere at det omfattende rovfugltrekket som er omtalt, også berører Skorveheia.* Notat fra Ecofact høsten 2019⁹ viser til helt ferske registreringer, der det ble lagt opp til å benytte et fast tellepunkt for tellingene av rovfugler på Skorveheia. Pr. 30. september var det gjennomført tellinger av rovfugler på 13 av de totalt aktuelle 20 dagene. Totalt 425 rovfugler ble observert, noe som gav en foreløpig total timerate på 5,9 rovfugl/time, og flest i den sørlige delen av planområdet.

I notatet understrekes det at Skorveheia er minst like topografisk variert (les: inneholder også høydedrag) som Bjerkreimsløyngen, Egersund og Svåheia vindkraftverk. NOF vil vise til at Ecofact selv skriver at en del rovfugler ikke har vært synlige fra utsiktspunktet. Etter det vi skjønner er tellingene også utført av én person. Erfaringsmessig oppdager man betydelig flere rovfugler med flere observatører, spesielt på dager med godt trekk og høy flyvehøyde. I MTA-planen trekker utbygger frem at tellingene er 30 – 40 % lavere enn tilsvarende tellinger fra de nevnte vindkraftverkene, og at virkningene for rovfugltrekket gitt den omsøkte utbyggingsløsningen er vurdert til konsekvensgrad «noe miljøskade». Vi er meget skeptiske til en slik sammenligning, da den begrensede datamengden og korte tidsserien gjør dataene av liten verdi for sammenligning. Vi minner om at naturen i høyeste grad er dynamisk, og at antallene rovfugler og trekkstrategier vil variere mellom dager og mellom sesonger. Vi mener det er sannsynlig at vindkraftverkene man her sammenligner seg med også kan være konsesjonsgitte på mangelfullt eller feilaktig grunnlag.

NOF har bare i begrenset grad hatt anledning til å gå noe nærmere inn på de registreringene som er gjort høsten 2019. Forholdene høsten 2019 var spesielle med svært mye regn i september frem t.o.m. 21 september. Været er helt styrende for antall trekkende rovfugl langs kysten av sørvestlandet. Fra 22. september og frem til 27. september var det et omfattende rovfugltrekk med optimale trekk og termikkforhold. Likevel ble det kun telt en (1) av disse dagene, den 23. september. Denne ene dagen blåste det i tillegg opptil stiv kuling og var følgelig ikke

⁸ Skorveheia vindkraftverk: Konsekvenser for fugler med endret utbyggingsløsning, Ecofact rapport 683, Sandnes, 20.8.2019, Toralf Tysse

⁹ NOTAT

Foreløpige resultater av rovfugltellinger på Skorveheia høsten 2019, T. Tysse Dato: 30. september 2019

trekkforhold, og kun to registrerte rovfugl. Den 22. september var lokale ornitologer til stede på Skorveheia, og registrerte 91 rovfugl (blant annet 2 havørner, 2 kongeørner og 4 myrhauker) på litt over tre timer. Det tilsvarende ca. 30 rovfugl i timen. Etter det vi kan skjønne ble det ikke telt denne dagen. Et annet eksempel på dager med optimale trekkforhold er 6. oktober. Heller ikke da var det undersøkelser ved Ecofact. Lokale ornitologer registrerte 78 rovfugl (blant annet 4 havørner, 2 vandrefalk og 1 jaktfalk), med telling fra Skorveheia på under 4 timer (21 rovfugl pr. time). Det er også verdt å merke seg at det er ingen registreringer fra starten av november med svært gode trekkforhold for ørner og våker. Det foregår et betydelig trekk av både kongeørn og havørner i området. For NOF er dette svært betenkelig. Hyppigheten av rovfugler er helt styrt av været. Nord – nordøstlige vinder er trekkutløsende, slik forholdene var i perioden Ecofact ikke gjennomførte tellinger.

Ecofact med Toralf Tysse har heller ikke vært i kontakt med NOF eller Per Øyvind Grimsby som har gjort en betydelig studie på trekkende rovfugl i området på 90- tallet. Dette til tross for at Norsk Vind på det sterkeste ble oppfordret og uttrykte enighet på folkemøtet i Flekkefjord om å nytte en uavhengig konsulent til å gjennomføre trekktegninger. Med tanke på at det er betydelige feil og mangler i kunnskapsgrunnlaget forut for konsesjonen er dette beklagelig. Se for øvrig senere i høringssvaret om vurdering av samlet belastning (og dermed også konsekvensgrad).

Avslutningsvis påpeker NOF at planområdet inngår i et hekketerritorium for musvåk og hønsehauk, og at området trolig også inngår i et hekketerritorium for havørn, slik det er oppsummert av Ecofact i 2019.

Natt-trekkende arter

Både vadertrekket og spurve-/trostetrekket foregår i stor grad om natten (2/3 av alle fuglearter trekker om natten). Det er metodiske utfordringer forbundet med å fastsette omfanget av dette nattetrekket, og det hersker ingen usikkerhet om at det har et betydelig omfang. Samtidig følger en del dagtrekkende arter ytre kyst og naturlige ledelinjer i landskapet. Det mangler kunnskap om hvor store disse trekkene er, og det er dermed stor usikkerhet om hvilke negative konsekvenser vindkraftverk vil få for natttrekkende vadere og spurvefugler. Vindkraftanlegget kan utgjøre en kollisjonsrisiko fordi mange av disse artene trekker i rotorhøyde om natten, men vi vet ikke hvor stor andel av trekket som potensielt kan kollidere med turbinene. Her må det føyes til at selv små promiller kollisjonsdrepte fugler blir til store kumulative tall fordi omfanget av spurve- og trostetrekkene er så store. Ericson mfl. (2014)¹⁰ skriver at rundt 63 % av de drepte individene i deres undersøkelser var mindre spurvefugler av i alt 156 ulike arter representert.

Den beste kunnskapen vi har på dette området her til lands er fra nye studier i tidligere Sogn og Fjordane (Vestland fylke). I et brev til OED oppsummerer Fylkesmannen i Vestland situasjonen: *Fugleradaren på Bremangerlandet ble plassert midt i det planlagte vindkraftanlegget, og registrerte i løpet av en periode på drygt 14 uker mellom 29. april og 12. september 338 588 fuglespor. Radaren skil ikkje mellom individ i tette flokkar, og bak kvart radarspor kan det derfor skjule seg frå eitt individ til fleire titals eller meir. På grunn av tekniske problem fekk ein berre registrert svært lite av hausttrekket, og sjølv om det truleg blei registrert mange lokale, hekkande fuglar om sommaren, er det likevel eit ganske konservativt overslag at det i*

¹⁰ Erickson, W.P., Wolfe, M.M., Bay, K.J., Johnson, D.H. & Gehring, J.L. 2014. A comprehensive analysis of small-passerines fatalities from collision with turbines at wind energy facilities. PLOS ONE 9, e 107491 doi: 10.1371/journal.pone.0107491.

løpet av vår og haust passerer eit par millionar trekkfuglar over arealet der Bremangerlandet vindkraftverk er tenkt plassert.

Fugleradarane ved Guleslettene blei plassert ut fordi Fylkesmannen meinte at den vestlege delen av planområdet for Guleslettene vindkraftverk ville kome i konflikt med fugletrekk. Hausten 2018 kunne radaren ikkje plasserast inne i planområdet på grunn av tekniske problem, og den blei derfor plassert nær sjøen vest for Guleslettene. Den var i aktivitet frå 16. august til 20. september, og frå 1. til 9. oktober. I løpet av denne perioden på drygt seks veker registrerte den i overkant av 25 000 radarspor, fordelt på 18 000 individ og 8 000 flokkar. Våren 2019 blei så ein fugleradar plassert inne i den vestlege delen av sjølve planområdet for Guleslettene vindkraftverk, og var i aktivitet i ein periode på 12 veker mellom 4. mars og 29. mai. Sjølv om denne radaren var i aktivitet dobbelt så lenge som den som stod nær sjøen, registrerte den likevel 30 gonger fleire fuglar: 1 million enkeltindivid og om lag 230 000 flokkar.

Over Guleslettene viste registreringane at den vesentlege delen av radarspora gjekk i høgder på mellom 0 og 300 m over bakken, mens fuglane i gjennomsnitt flaug litt høgare over Bremangerlandet. Dette betyr at mange hundre tusen fuglar kvar vår og haust vil passere desse vindkraftanlegga innanfor sveipareala for rotorblada.

Naturmangfoldlovens §§ 8 (kunnskapsgrunnlaget) og 9 (føre-var)

Helhetsbilde rundt kunnskapsgrunnlaget og vurderingen av dette er at det på ingen måte kan oppfylle sentrale krav. Etter det vi kjenner er den naturfaglige konsekvensutredningen fra 2008 kun en skrivebordsjobb, riktignok med unntak av én enkelt dag i felt. Tilleggsnotatet fra 2013 bygger heller ikke på feltundersøkelser. Ved ikke å gjennomføre langtidstudier av rovfugler og andre fuglers bruk av området har man brukt konkret kunnskapsmangel som anledning til å gi konsesjon.

Det finnes ingen data for natt-trekkende fugler ved Skorveheia. Det er opplagt at dette må vurderes etter §§ 8 (kunnskapsgrunnlaget) og 9 (føre-var) i naturmangfoldloven. Føre-var prinsippet skal anvendes når kunnskapsgrunnlaget i § 8 er mangelfull, og det er grunn til å tro at det aktuelle tiltaket kan ha negative miljøkonsekvenser. M.a.o. skal føre var-prinsippet legges til grunn i de tilfeller hvor forvaltningen ikke innehar det nødvendige kunnskapsgrunnlaget etter § 8, eller i de tilfeller hvor kunnskapen som foreligger er usikker eller innehar mangler. Selv om kravet til kunnskap er vurdert og funnet tilstrekkelig for den enkelte sak, skal føre var-prinsippet alltid vurderes i saken. Etter nml. § 9 første punktum «skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet». Dette vil være i de saker hvor man har funnet at kunnskapsgrunnlaget i saken er usikkert eller inneholder mangler. Saker hvor forvaltningen ikke har fått tilfredsstillende svar på hvilke virkninger det kan tenkes at tiltaket vil ha ovenfor naturmangfoldet, omfattes av denne bestemmelsen. Her skal føre var-prinsippet gis stor vekt.

Føre var-prinsippet angir hvordan man skal håndtere manglende kunnskap og vitenskapelig usikkerhet. Det innebærer at man skal unngå vesentlig skade på naturen og miljøet når man fatter beslutninger: § 9 (føre var-prinsippet) «Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet». Vi må derfor påpeke at § 9 alltid skal komme til anvendelse dersom kunnskapsgrunnlaget etter § 8 i samme lov ikke er godt nok.

Etter NOFs syn ville korrekt bruk av paragrafene ført til at konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk ikke ble gitt, og må brukes til å ikke godkjenne de konsesjonspliktige endringene det søkes om.

NML § 10: Samlet belastning

Samlet belastning av Skorveheia vindkraftverk blir vurdert i tilleggsnotat om naturmiljø fra 2013. Konklusjonen her er syltynn: «*Utbyggingen av Skorveheia vindkraftverk vil ha negative virkninger for naturtyper og flere arter av planter, fugler og andre dyrearter. De fleste forekomster som vil bli berørt er imidlertid vanlige eller tallrike både lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette betyr at utbyggingen kun vil berøre en liten andel av forekomstene.*» Denne konklusjonen er tatt med utgangspunkt i en gjennomgang av arter og deres status på rødlista i 2013. Statusene er allerede foreldet, da det kom en ny rødliste i 2015. Det er ventet en oppdatering av rødlisten i 2021. Slik sterkt forenkla bruk av rødlisten, og de hensyn den skal ivareta, er dessuten svært uheldig. En instrumentell bruk av rødlista ekskluderer hensynet til annet naturmangfold naturmangfoldloven skal ivareta. At arter står i kategorien LC «livskraftig bestand», betyr ikke annet enn at bestanden de siste årene har vært, eller antas å ha vært, på et stabilt nivå over lang nok tid til at metoden for kategoriseringen av artene har gitt denne statusen. Kategoriseringene i rødlista sier ingen ting om behovet for forvaltningstiltak, og kan slett ikke benyttes til å bagatellisere behovet for å sikre viktige trekkruiter og hekkeplasser over tid.

Når fuglebestander går ned, skyldes dette ofte et helt sett av årsaker, der styrkeforholdet dem imellom vanskelig lar seg bedømme. Det eneste vi vet sikkert er at negative faktorer virker sammen. Usikkerhet på grunn av dårlig kartlegging og manglende kunnskap går igjen i NVEs konsesjonsbehandlinger, og man har i en årrekke manglet tilstrekkelig ydmykhet overfor dette. NVEs logikk i vindkraftsaker er et krav om at man må sannsynliggjøre at det ene tiltaket alene vil redusere en bestand. Dette er et umulig krav, da slik kunnskap ikke lar seg innhente i en dynamisk natur der mange ulike bestander er involvert, og der flere påvirkningsfaktorer virker sammen. Selv om det er usikkerhet rundt den samlede belastningen og tiltaket i seg selv, gis det ofte konsesjoner. Det er allerede bygd flere industriområder for vindmøller opp i område som utgjør kanskje det viktigste trekkområde for en rekke truede og sårbare fuglearter i Norge. Kunnskap knyttet til kollisjoner på disse parkene er svært mangelfull. Det er grunn til å tro at sumvirkningen av inngrepene er betydelige.

Undersøkelser fra Lista Vindpark viste at rovfugler ikke bøyer av for vindturbiner, men trakk rett inn i vindkraftområdet. Det er aldri gjennomført registreringer av kollisjonsdrept fugl på Lista, men grunn til å anta at dette er betydelig. Eneste gjennomførte studie på dette er fra Smøla. Denne bekrefter som kjent betydelig problem med kollisjoner med rovfugl.

Oppsummering av effekter på fugler

I Ecofacts rapport 683 om konsekvenser for fuglelivet ved endret utbyggingsløsning skrives det at samlet konsekvens for økologiske funksjonsområder for fugler ved utbygging av Skorveheia vindkraftverk med hovedalternativet er middels/stor negativ konsekvens. Det er da latt mulige konsekvenser for hubro og smålom være styrende. Tiltaket er videre vurdert til å gi noen negativ konsekvenser for det landskapsøkologiske funksjonsområdet som rovfugltrekket utgjør.

For hubroens sier vi oss enige i konklusjonen, men som tidligere påpekt er ikke dette hensyntatt i ulike steg i konsesjonsbehandlingen. Når det gjelder konsekvensene for rovfugltrekket er det opplagt at dette vektlegges svakt og på et mangelfullt grunnlag, noe som også skyldes en faglig svak metode for å vurdere konsekvenser og samlet belastning.

Konsesjonspliktige endringer, samt detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan

Følgende «avbøtende tiltak» er foreslått i MTA-planen:

- Anleggsarbeid startes opp i tredje kvartal 2020 for å begrense påvirkningen i hekkeperioden for sårbare arter.
- Nye undersøkelser av smålom gjennomføres tidlig vår 2020. Eventuelle avbøtende tiltak vurderes i samråd med fagutredere.
- Nye lyttinger og søk etter hubro vinter/vår 2020 for å avdekke eventuell hekkelokalitet i vindkraftverkets influensområde.
- Etterundersøkelser av rovfugltrekket samordnes med tilsvarende undersøkelser i åtte vindkraftverk i Rogaland. Etter planen omfatter programmet trekkteinger og kadaversøk med hund i to perioder etter at vindkraftverket er satt i drift.

Etter vår mening er vilkårene for perioder med anleggsarbeidet for å unngå negative effekter for hekkende fugler og lignende helt underordnede og minimale avbøtende tiltak sett opp mot den argumentasjonen vi fremviser i dette høringssvaret. Vindkraftverket vil få langt større og permanent negative virkninger. Når NVE setter vilkår for overvåking av fugl etter utbygging og skisserer «avbøtende tiltak», er dette ikke for å sikre naturverdier. Videre kan det spesifikt påpekes at etterundersøkelser av rovfugltrekket i seg selv ikke kan kalles avbøtende. Tiltaket blir først avbøtende dersom resultatene vil avdekke dødelighet, og det planlegges og foretas tiltak for å redusere denne dødeligheten. Konkrete planer for hvilke tiltak som er aktuelle dersom det identifiseres spesielt farlige turbiner, perioder på året eller uheldige plasseringer, er nødvendige. Hva som skjer etter at eventuelle tiltak er igangsatt er noe helt annet enn å sikre en lovfestet saksbehandling der hensynet til funksjonsverdier i naturen skal legges vekt på ved vurdering av ulike trinn i saksbehandlingen, inkludert å godkjenne endret effekt, utsettelse av igangsettelsesfrist og MTA-plan.

Økt installert effekt

Det søkes om økt installert effekt i Skorveheia vindkraftverk med 9 MW, fra 36 til 45 MW. Hovedalternativet for utbygging består av 7 – 8 vindturbiner med 150 – 158 meters rotordiameter, totalhøyde på 200 meter og en installert effekt på 5 – 6 MW. I all hovedsak benyttes de samme fjellryggene og formasjonene for turbinplasseringer som skissert i opprinnelig konsesjonssøknad. Turbinenes rotordiameter er økt fra 90 meter til om lag 154 meter.

I fagrapporten for biologisk mangfold (Tysse 2008) ble det lagt til grunn 12 stk. 3 MW turbiner. Dimensjonene på disse turbinene var 135 meter totalhøyde, fordelt på 90 meter navhøyde og 90 meter rotordiameter. Avstanden fra bakkenivå til nedre vingetupp skulle være 45 meter. Med ny løsning vil totalhøyden være 200 meter, navhøyden ca. 123 meter og rotordiameteren ca. 154 meter. Avstanden fra nedre vingetupp til bakken blir da 42 – 50 meter.

Vi merker oss at endringene det søkes om (9 MW) er tett oppunder det som er konsesjonspliktig etter forskriften om konsekvensutredning. Ved prosjekter med en endring av installert effekt over 10 MW er det krav om konsekvensutredning. Når konsekvensene for fugler skal vurderes, vil det totale sveipearealet på turbinene, høyde på turbinene og konkret plassering i terrenget være avgjørende for å kunne si noe om konsekvensene, selvsagt knyttet opp til artene som er aktuelle for området.

Ecofacts gjennomgang av litteratur som omhandler effekten på kollisjoner og størrelse på turbiner, viser at det er vanskelig å konkludere den ene eller andre veien om hvordan dette vil slå ut for trekkende fugler. Det er imidlertid ikke noen grunn til å tro at ikke større rotordiameter/turbiner vil medføre et større luftareal der det er risiko for kollisjoner, og dermed større dødelighet. Videre er det sannsynlig at økt synlighet vil kunne øke unnvikelsesatferd.

Kombinert med manglende detaljkunnskap om rovfugltrekket (kun trekkteinger enkelte dager høsten 2019) mener vi MTA-planen ikke kan godkjennes.

Utsatt igangsettelsesfrist

Utbygger søker om utsatt frist for idriftsettelse fra 31.12.2020 til 31.12.2021. Skorveheia vindkraftverk fikk konsesjonen i 2015, og har tidligere fått utsatt frist om igangsettelse. Gjentatte utsettelse uten oppdatering av kunnskap og konsekvensutredning uthuler de hensyn som en konsesjon er ment å ta hensyn til. Alle meddelte vindkraftkonsesjoner har en fastsatt frist for når vindkraftverket må være satt i drift. Før idriftsettelsesfristen i en konsesjon går ut, kan konsesjonær søke om utsatt frist. Ved behandling av søknader om utsatt frist for idriftsettelse, legger NVE opp til å gi korte utsettelse dersom det er pågående aktivitet eller andre gode grunner til at søknaden bør innvilges. At konsesjoner har tidsfrister utbygger må forholde seg til, er det gode grunner til. Bl.a. kan for lange frister og gjentatte utsettelse føre til at vedtak ikke holder seg, og kommer i utakt med både kunnskap, legitimitet og storsamfunnets vurderinger.

I energiloven er det åpning for å trekke konsesjoner når det er forhold som tilsier det. I energiloven § 10-3 står det om overtredelse av vilkår og pålegg, fjerde avsnitt: «*Dersom konsesjon er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller konsesjonæren overtrer denne lov eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, kan konsesjonen trekkes tilbake.*» Energilovens § 10-4 bør dessuten kunne sikre at vesentlig ny kunnskap om virkninger for allmenne interesser gir adgang til å fastsette nye vilkår for å avbøte negative virkninger, men også adgang til å trekke konsesjonen tilbake i de tilfellene hvor det dokumenteres vesentlige negative virkninger for allmenne interesser.

Dette mener vi er tilfellet her, men uansett står NVE helt fritt til å ikke gi utsatt igangsettelesfrist. At utbygger ikke har klart å realisere prosjektet må stå for deres regning. Det er helt essensielt at det ikke skal være noen automatikk i at man får utsatte frister for igangsettelse. Stadig flere ser det paradoksale i at det bygges vindkraftverk på særdeles mangelfulle og udaterte konsekvensutredninger. Her er det snakk om å bygge et vindkraftverk på bakgrunn av over 10 år gamle konsekvensutredninger som neppe hadde vært godkjent i dag.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

Tor Egil Høgsås, leder NOF avd. Vest-Agder
[sign.]

KOPI:

Olje- og energidepartementet
Klima- og miljødepartementet
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Agder